

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ПОЛЬСЬКА АКАДЕМІЯ НАУК
ФУНДАЦІЯ РОЗВИТКУ ДВОМО
ВНОСТІ «EDUNOWA»

СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ МЕТОДИКИ ВИВЧЕННЯ ПОЛЬСЬКОЇ МОВИ У ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ТА ВИЩОЇ ОСВІТИ

*Збірник тез доповідей
V Міжнародного науково-методичного семінару
та матеріалів Олімпіади знань про Польщу
«Луцькі Діалоги з польською культурою – 2024»*

Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовтня 2024 року

Луцьк
Вежа-Друк
2024

Рекомендовано до друку на засіданні кафедри
полоністики і перекладу
Волинського національного університету імені Лесі Українки
(протокол № 3 від 15 жовтня 2024 року)

ОРГАНІЗАТОРИ:

Інститут педагогіки Національної академії педагогічних наук України
Полоністичний Бюлетень Польської академії наук
Фундація розвитку двомовності «Edupova»
Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти
Волинський національний університет імені Лесі Українки
Інститут Польщі
Факультет філології та журналістики
Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу
Навчально-науковий інститут неперервної освіти

Голова оргкомітету:

Анатолій Цьось, ректор Волинського національного університету імені Лесі Українки, доктор фізичного виховання і спорту, професор, заслужений діяч науки і техніки України.

Наукові керівники:

Наталія Богданець-Білокаленко, доктор педагогічних наук, завідувач відділу навчання мов національних меншин і зарубіжної літератури Інституту педагогіки НАПН України;

Світлана Сухарєва, доктор філологічних наук, професор, завідувач кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі;

Наталія Цьолик, кандидат філологічних наук, доцент кафедри полоністики і перекладу Волинського національного університету, координатор Інституту Польщі, завідувач Науково-навчальної лабораторії українсько-польського перекладу;

Лілія Лавринович, декан факультету філології та журналістики, кандидат філологічних наук, доцент, Волинський національний університет імені Лесі Українки;

Світлана Степанюк, завідувач відділу гуманітарних дисциплін, Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти;

Олег Дикий, директор Навчально-наукового інституту неперервної освіти ВНУ ім. Лесі Українки, кандидат педагогічних наук, Волинський національний університет імені Лесі Українки.

С 34 **Стан і перспективи методики вивчення польської мови у закладах середньої та вищої освіти:** зб. тез доповідей ; Київ – Луцьк – Варшава, 14–18 жовт. 2024 р. – Луцьк : Вежа-Друк, 2024. – 257 с.

Тези міжнародного семінару (14–18 жовтня 2024 року, Інститут педагогіки НАПН України - Волинський національний університет імені Лесі Українки - Полоністичний бюлетень ПАН) присвячені дослідженню методики викладання польської мови у закладах середньої та вищої освіти, її лінгвістичним, літературознавчим і перекладознавчим аспектам, а також зв'язку з іншими суміжними дидактичними дисциплінами. Звернено увагу на інноваційні методи вивчення іноземної мови в умовах цифрового розвитку суспільства. Для науковців, викладачів, докторантів, аспірантів, студентів гуманітарних закладів вищої освіти та вчителів загальноосвітніх шкіл.

УДК 373.016:811.162.1+811.162.1:378.016(08)

© Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024

© Факультет філології та журналістики, 2024

© Інститут Польщі, 2024

© Навчально-наукова лабораторія українсько-польського перекладу, 2024

© Навчально-науковий інститут неперервної освіти, 2024

© Волинський інститут післядипломної педагогічної освіти, 2024

ЗМІСТ

Baj Olena, Sterenczuk-Bohdanowa Natalia	
Ludowy styl mówienia w powieści Władysława Reymonta «Chłopi».....	6
Krzysztof Nadija	
Obraz polskiego miasta w trylogii kryminalnej Zygmunta Miłoszewskiego.....	10
Бай Олена	
Творчий шлях В. Шимборської до Нобелівської премії	13
Білань Ірина (науковий керівник: Бай Олена)	
Складносурядні синтаксичні зв'язки в романі Миколи Лозинського «Книга»	16
Боднарчук Ірина (науковий керівник: Сухарєва Світлана)	
Особливості молодіжної тематики у повісті Ізабелли Сиви «Смак свіжої малини»	19
Будько Мар'яна (науковий керівник: Полежасва Тетяна)	
Фраземіка в контексті творчості Віслави Шимборської	22
Вакуліна Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Зародження епохи позитивізму в Польщі в ХІХ ст.....	27
Васейко Юлія, Котушко Ірина	
Функції прикметників на позначення емоцій у романі «Вогнем і мечем».....	30
Василенко Юлія (науковий керівник: Полежасва Тетяна)	
Особливості найпопулярніших польських молодіжних сленгізмів	34
Васянович Ганна (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Мотивна парадигма фразок Станіслава Кошевського.....	37
Вишневська Оксана	
До питання інтерпретації поетичного тексту здобувачами освіти.....	40
Горела Карина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Візія України у творчості Богдана Юзефа Залеського	44
Грицевич Юрій	
Полонізми в тексті повісті «Царівна» О. Кобилянської.....	48
Давидюк Софія-Олександра (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Авторські неологізми у творчості Ю. Тувіма.....	52
Демусь Аліна (науковий керівник: Бай Олена)	
Сленгова лексика в сучасному польському медіапросторі	57
Демченко Наталія, Чала Анна	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	60
Діхтярук Ганна (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Маніпуляції в медіапросторі: специфіка функціонування	65
Дудай Каріна (науковий керівник: Яручик Віктор)	
Граматичні трансформації під час перекладу публіцистичних текстів видання «Gazeta Wyborcza» на українську мову.....	68
Дудник Альбіна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творчість Адама Міцкевича раннього періоду	72
Кійко Дарія (науковий керівник: Полежасва Тетяна)	
Стилістичні засоби реалізації польських прислів'їв і приказок про добро і зло в польській мові	75
Климчук Марія (науковий керівник: Бай Олена)	
Мовно-стилістичні особливості пейзажної лірики Яна Каспровича.....	78
Кметь Надія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблематика поетичної творчості Антонія Слонімського	81
Колган Олена, Колган Тетяна	
Розвиток країнознавчої компетентності студентів засобами краєзнавства під час вивчення польської мови як іноземної.....	85
Колеснікова Юлія	

Формування загальнокультурної компетентності засобами взаємодіяції історико-полоністичного контенту: виклики, можливості, перспективи	89
Кушнарєва Марина, Маторіна Наталя	
Про використання вчителем-словесником <i>перекладацької лабораторії</i> як активної форми навчання у ЗЗСО	94
Лоза Юлія (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Картини української природи й побуту в поемах Юліуша Словацького «Beniowski» «Sen srebrny Salomei»	99
Ляшук Наталя (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Мовні засоби впливу в сучасній польській рекламі: лексичні, морфологічні, синтаксичні, стилістичні	102
Ляшук Наталя (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька версія Дмитра Павличка вірша «Tumczasem» Ципріяна-Каміля Норвіда	105
Мазурчук Олег	
Фізичне виховання як необхідний компонент інтегрального розвитку студента-полоніста.....	109
Маторіна Наталя	
Актуальний дидактичний матеріал у контексті вивчення польської мови та літератури у ЗВО (на матеріалі творчої спадщини Бруно Шульца).....	112
Махновець Дарина (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вербальне наповнення вірша «Samotność» Ципріяна Каміля Норвіда та його перекладу українською мовою.....	115
Мельник Валерія (науковий керівник: Васейко Юлія)	
Аудіовізуальний переклад з польської на українську мову серіалу «Dziewczyny ze Lwowa»/«Наші пані у Варшаві»	119
Мельник Людмила (науковий керівник: Остапчук Вікторія)	
Еквівалентність перекладу польських фразеологізмів українською мовою	124
Михалюк Юлія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладацька рецепція вірша «Liczba Pi» Віслави Шимборської.....	127
Музичук Аліна (науковий керівник: Сухарева Світлана)	
Феміністичні мотиви польської жіночої прози	131
Новосад Вероніка (науковий керівник: Васейко Юлія).	
Засоби реалізації категорії ввічливості у діловому польському спілкуванні	134
Онопрійчук Олександра (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Перекладознавчий аналіз вірша «Spartakus» Ципріяна Каміля Норвіда	137
Остапчук Вікторія	
Мовні ресурси відтворення в перекладі словесно-образної структури оригіналу (на матеріалі поеми А. Міцкевича «Pan Tadeusz» і перекладу М. Рильського).....	140
Панас Вікторія (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	143
Пашкевич Катерина (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Інтерактивні методи викладання польської мови для іноземців: традиційний vs інноваційний підхід	147
Полежаєва Тетяна, Дубій Ангеліна	
Польський сленг і його джерела.....	150
Сахарук Анастасія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії Віслави Шимборської «Trochę o duszy» та її перекладу	154
Сідельник Вікторія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Вірш «Czemu nie w chórze?» Ципріяна Каміля Норвіда та переклад Дмитра Павличка: зіставний аналіз.....	157
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Оксана Вишневська)	
Вірш «Możliwości» Віслави Шимборської та його переклад українською: зіставний аналіз.....	161
Скібіцька Ольга (науковий керівник: Цьолик Наталя)	
Лексичні особливості науково-технічного перекладу	164

Срюбко Ірина (науковий керівник: Вікторія Остапчук)	
Лексико-семантичне поле концепту <i>любов</i> (<i>miłość</i>) у польській та українській фразеології	166
Сухарєва Світлана	
Міжнародний проєкт як метод формування перекладацьких здібностей полоніста: досвід і перспективи.....	169
Сухарєва Світлана, Кваша Оксана	
Ідейні цінності «покоління Колумбів» до проблеми актуалізації творчості воєнних літераторів	172
Темнікова Інна, Темніков Володимир, Маторіна Наталя	
Міжпредметні мовно-літературні зв'язки на заняттях зарубіжної літератури як шлях до більш ґрунтовного розуміння художнього твору (на матеріалі творчості польських письменників).....	175
Толошна Альона (науковий керівник: Полежаєва Тетяна)	
Подолання культурної травми в жанрі горор (на прикладі роману І. Остаховича «Noc żywych Żydów»).....	180
Цьолик Наталія	
Розвиток умінь нотування у послідовному перекладі: початкові вправи як основа ефективного методу.....	183
Цьолик Наталія, Михалюк Юлія	
Анімалістичні образи у фразеології: порівняльний аналіз українських та польських виразів.....	186
Чепурко Софія (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Лексичний та композиційний аналіз вірша «Allegro ma non troppo» Віслави Шимборської та його перекладу на українську мову.....	189
Чепурко Софія (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Фальшиві друзі перекладача у фразеології (польсько-англійський контекст).....	191
Шелудченко Світлана, Яручик Олесь	
The importance of critical thinking in foreign language lessons.....	194
Шкарадюк Тетяна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Проблема еволюції стилю Стефана Жеромського.....	198
Шнит Юлія (науковий керівник: Бай Олена)	
Теоретичні аспекти вивчення словесно-психологічного портретування.....	202
Шостак Мар'яна (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Творча концепція Яна Лехоня.....	205
Шумик Анна (науковий керівник: Вишневська Оксана)	
Порівняльний аналіз поезії «Kot w pustym mieszkaniu» Віслави Шимборської та його перекладу українською.....	210
Шумик Анна (науковий керівник: Цьолик Наталія)	
Економічна та юридична лексика в контексті польсько-українського перекладу	213
Шумська Інна (науковий керівник: Лавринович Лілія)	
Відображення травми в художньому репортажі Вітольда Шабловського «Sprawedliwy zdrajsu»	216
Яручик Віктор, Волочнюк Ірина	
Специфіка кіноперекладу: види та проблематика.....	219
Яручик Олесь (науковий керівник: Шелудченко Світлана)	
Концепція критичного мислення в освіті	224
Яручик Олесь (науковий керівник: Яручик Ольга)	
Методи розвитку критичного мислення учнів на уроках іноземної мови	228
Яручик Ольга	
Techniki nauczania czytania w języku obcym.....	232
Яручик Ольга, Верейко Іванна	
Багатогранність образу України в збірках Ю. Лободовського «Пісня про Україну» та «Золота грамота»	236
Materiały olimpiady «Łuckie Dialogi z Kulturą Polską – 2024» (uloż. Jerzy Kowalewski).....	241

Марина Кушнарьова – студентка I курсу магістратури філологічного факультету Донбаського державного педагогічного університету (м. Слов'янськ – м. Дніпро, Україна);

Наталя Маторіна – кандидат філологічних наук, доцент, докторант кафедри полоністики і перекладу факультету філології та журналістики Волинського національного університету імені Лесі Українки

Про використання вчителем-словесником перекладацької лабораторії як активної форми навчання у ЗЗСО

Важливо постійно дбати про те, щоб школярі не лише вивчали окремо взяті теми й розділи будь-якої навчальної дисципліни, а й набували під час їх опанування надпредметних, ключових компетентностей, які можуть їм знадобитися в майбутньому дорослому житті.

Ю. І. Ковбасенко

Одним із основних завдань сучасної освітології є підготовка вчителів нового покоління, здатних ввести своїх вихованців у сучасний соціум, навчити її жити, творити й перемагати в сучасних реальних умовах.

Випускник педагогічного вишу – це фахівець, який має у своєму арсеналі найновіші знання, серйозну мотивацію до освітянської діяльності, володіє суспільно необхідними компетенціями, певним соціальним досвідом тощо. Новий учитель – це високоосвічена, компетентна особистість, яка знає більше, бачить далі, ніж будь-хто інший, розгортає світоглядні горизонти здобувача середньої освіти й може навчити його такому, що не зможе зробити ніхто інший. Новий учитель – це носій високої культури, провідник національних і загальнолюдських цінностей, який володіє якостями, що приваблюють молодь. Наша країна знаходиться лише на початку непростого, тернистого шляху до формування і становлення сучасного вчителя, учителя Нової української школи.

Окресленою теоретико-прикладною проблемою переймаються знані вітчизняні науковці, як-от: О. Абдуліна, В. Андрущенко,

Н. Білокур, В. Бондар, Б. Гершунський, Б. Грицюк, В. Кремень, О. Мороз, О. Савченко та багато інших.

Презентуємо окремі результати науково-дослідницької роботи щодо характеристики шляхів формування сучасного українського вчителя, постать якого відповідає вимогам і викликам сьогодення.

Теоретико-методологічним підґрунтям розвідки стали нормативні документи [9], науково-методичні праці із зарубіжної літератури [2; 4; 5; 8; 10], дослідження щодо художнього перекладу [1; 6; 11; 12], матеріали довідкового спрямування [3; 7]. Предметом дослідження обрано урочну та позакласну роботу із зарубіжної літератури крізь призму міжпредметних зв'язків, зокрема з дисциплінами лінгвістичного циклу.

Результатами плідної «співпраці» предметів гуманітарного циклу стають такі: виконання більшого обсягу роботи протягом уроку чи позашкільного заходу, опрацювання значного обсягу навчального матеріалу, виконання певної кількості практичних завдань тощо. Учитель має більше можливостей застосувати різноманітні методичні прийоми, які поживляють урок / позашкільне заняття, активізують мислення й увагу здобувачів освіти; водночас створюються проблемні ситуації, що змушують учнів думати, зіставляти, шукати тощо.

Однією з активних форм навчання зарубіжної літератури з опорою на міжпредметні зв'язки є т. зв. сторінка «Перекладацька лабораторія». Переклад – це оригінальний вид словесної творчості, найважливіша форма міжкультурних взаємовідносин. Перекладачі виступають посередниками між народами, допомагаючи їм спілкуватися в різноманітних сферах життя. Перекладні твори – важливий стимул розвитку національних мов, літератур, культур.

Презентуємо окремі види завдань для *Перекладацької лабораторії*.

I. Завдання теоретичного спрямування.

Наприклад: підготовка усних повідомлень, презентацій тощо.

Орієнтовний темарій.

- Оригінал і переклад.
- Види перекладів, їх специфіка.
- Переклад і переспів.
- Українські перекладачі творів зарубіжної літератури (період і перекладач – на вибір учня).
- Розподіл перекладів кращих творів зарубіжної літератури на українську мову тощо.

II. Завдання практичного спрямування.

• Зробити власний переклад будь-якого оригінального уривку того чи того зарубіжного автора українською мовою. Прокоментувати плюси й мінуси при виконанні цього завдання.

• Читання уривку з оригінального тексту та його українськомовного перекладу (перекладів).

Орієнтовні питання, за якими може бути проведено обговорення прослуханого уривку різними мовами:

1. Чи є перекладені твори того чи того письменника надбанням української культури?

2. Чи органічно той чи той майстер слова виглядає українською мовою?

3. Чи не втрачається авторська індивідуальність при перекладі?

4. Який художній переклад є більш «українським», відповідає основним вимогам щодо перекладу художньої літератури (гармонійність, літературність, стислість, точність, художня цілісність, ясність тощо), а також цілком зберігає ідіостиль автора?

5. Чи вдалося перекладачам зберегти авторський контекст і передати іншу мовну дійсність, іншу епоху?

III. Як підсумкове пропонуємо таке завдання: підготувати уривок із твору найулюбленішого зарубіжного письменника для читання мовою оригіналу та українською (можливо, є кілька перекладів) (додати стислу просопографічну довідку про автора та його твір), а також питання щодо його стислого обговорення.

Оскільки ми беремо участь у Полоністичній осені, то приклад наводимо на матеріалі творів польської літератури, зокрема послуговуємося творчою спадщиною всесвітньо відомого митця єврейського походження, представника галицького літературного пограниччя, який писав польською мовою (деякі твори – німецькою) Бруно Шульца.

Для підтвердження достовірності висунутої тези пропонуємо увазі читачів уривок з оповідання «Самота»:

Czy tam zdradzić, że pokój mój jest zamurowany? Jakżeż to? Zamurowany? W jakiż sposób mógłbym zeń wyjść? Otóż to właśnie: dla dobrej woli nie ma zapory, intensywnej chęci nic się nie oprze. Muszę sobie tylko wyobrazić drzwi, dobre stare drzwi, jak w kuchni mego dzieciństwa, z żelazną klamką i rygłem. Nie ma pokoju tak zamurowanego, żeby się na takie drzwi zaufane nie otwierał, jeśli tylko starczy sił, by mu je zainsynuować [14, c. 93].

Юрій Андрухович перекладає: «Чи не слід би нарешті зізнатися, що мою кімнату замуровано? Як так? Замуровано? То яким же чином я міг би з неї вийти? Утім-то й річ: для доброї волі немає перепони, справжній порив нічим не стримати. Я тільки мушу уявити собі двері, добрі старі двері, ніби в кухні мого дитинства, з металевою клямкою та засувом. Бо немає кімнат, замурованих аж настільки, щоб не знайшлося в них таких потаємних дверей – якщо тільки вистачить сили їх отам науявляти» [13, с. 324].

Для порівняння можна навести також переклади цього уривку А. Шкраб'юка і Т. Возняка. Обговорюються такі питання: Що спільного та чим відрізняються українськомовні переклади Бруно Шульца? Як вважаєте, чи складно перекладати польського письменника Бруно Шульца українською мовою?

Під час вивчення курсу зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти рекомендуємо активно використовувати як на уроках, так і в процесі організації позашкільної роботи із здобувачами профільної середньої освіти сучасні педагогічні технології, які збільшують пізнавальну активність учнів, мотивують до самостійних пошуків, а також сприяють формуванню усебічно розвиненої творчої особистості.

Література

1. Андрієнко Т. П. Переклад як когнітивно-комунікативна діяльність. *Наукові записки [Ніжинського державного університету ім. Миколи Гоголя]*. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2014. С. 13–18.
2. Дем'яненко О. О. Система творчих завдань у процесі навчання зарубіжної літератури (5–8 класи): науково-методичний посібник. Біла Церква: КОШОПК, 2009. 173 с
3. Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України; головний редактор В. Г. Кремень. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
4. Зарубіжна література. 10–11 класи. Рівень стандарту: Навчальна програма для закладів загальної середньої освіти (2022). URL: <http://surl.li/lyucg>.
5. Клименко Ж. В. Науково-методичний лекторій для вчителя світової літератури «Специфіка вивчення перекладних художніх творів у старших класах загальноосвітньої школи». *Всесвітня література в сучасній школі*. 2012. № 10. С. 28–34.
6. Коптілов В. В. Теорія і практика перекладу: навч. посіб. Київ: Юніверс, 2003. 280 с.
7. Літературознавчий словник-довідник / Р. Т. Гром'як, Ю. І. Ковалів та ін. Київ: ВІД «Академія», 1997. 752 с
8. Мартинець А. М. Сучасний урок зарубіжної літератури. Харків: Вид. група «Основа», 2005. 176 с.
9. Нова українська школа: концептуальні засади реформування середньої

школи. Київ, 2016. 40 с.

10. Орлова О. В. Методика навчання зарубіжної літератури: навч.-метод. посіб. Полтава, 2021. 109 с.

11. Ревуцька С., Жужгіна-Аллахвердян Т., Введенська В., Остапенко С., Удовіченко Г. Особливості художнього перекладу: граматичний аспект: монографія. Кривий Ріг: Вид. Р. А. Козлов, 2018. 116 с.

12. Шемуда М. Г. Художній переклад як важливий чинник міжкультурної комунікації. *Наукові записки НДУ ім. М. Гоголя. Серія: Філологічні науки.* 2013. Книга 1. С. 164–168.

13. Шульц Б. Цинамонові крамниці та всі інші оповідання в перекладі Юрія Андруховича. Київ: А-БА-БА-ГА-ЛА-МА-ГА, 2017. 384 с.

14. Schulz B. Sklepy cynamonowe. Sanatorium Pod Klepsydrą. Warszawa: Państwowy Instytut Wydawniczy, 1994. 319 s.